

Tweede Kamer der Staten-Generaal
T.a.v. Mw. G.A. Verbeet, voorzitter Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Betreft: Energiebesparing gebouwde omgeving en crisispakket bouwsector

Datum: Utrecht, 29 april 2009

Geachte mevrouw Verbeet,

In aansluiting op en onder verwijzing naar onze brief van 16-01-2009¹ over de discrepantie tussen de ambities van dit kabinet voor energiebesparing in de gebouwde omgeving en de voorgestelde maatregelen, heb ik de maatregelen die onlangs in het kader van de aanpak crisisbeleid zijn genomen bestudeerd. Ik denk dat de aanpak van de economische crisis niet 'het meest groene plan uit de Nederlandse geschiedenis' gaat worden². De gelden zullen slechts ten dele worden benut en kunnen veel efficiënter worden besteed om zodoende een grotere bijdrage te leveren aan het behalen van de ambities op het gebied van energiebesparing in de gebouwde omgeving.

Woningcorporaties

Het kabinet maakt in de jaren 2009 en 2010 jaarlijks 160 miljoen euro extra vrij voor een fiscale regeling voor energiebesparende maatregelen, de Energie-InvesteringsAftrek (EIA). Deze regeling is niet optimaal in het licht van de voorgenomen energiebesparingsdoelstellingen. De EIA draagt vooral bij aan de financiering van de bestaande plannen³ van woningcorporaties, omdat deze periode een korte tijdspanne is voor de ontwikkeling van nieuwe plannen (onder andere in verband met overleg met huurders). Daarnaast is ook een voorstel in ontwikkeling om verhuurders investeringen door te kunnen laten berekenen in de huur - een voorstel dat overigens lang op zich laat wachten.

Particuliere eigenaren

In het crisispakket zitten geen maatregelen voor particulieren, terwijl deze hard nodig zijn en deze sector 60% van de markt vertegenwoordigt. De enige -in ontwikkeling zijnde- stimuleringsmaatregel voor de particuliere sector is het Energiebesparingsfonds. Naast het Energiebesparingsfonds zijn zeker meer instrumenten nodig om het energiebesparingpotentieel van deze grote groep woningbezitters aan te spreken. In België wordt lokaal met kleine subsidies veel energiebesparing voor elkaar gekregen.

---

¹ Zie bijlage 1.

² Volgens het kabinet was dit tot voor kort wel het geval en zou een prachtige vierslag gemaakt worden: 'behoud van banen in de bouw, energiebesparing van woningen en het op gang houden van de woningbouw en wijkenaanpak.' Uit het artikel in de Volkskrant van heden 29-04-09 "Kabinet haalt doelen klimaat" - althans voor 2011, naar aanleiding van cijfers van ECN/Planbureau voor de Leefomgeving - zou blijken dat de energiebesparingsdoelstellingen in de gebouwde omgeving niet worden gehaald.

³ Woningcorporaties hebben plannen gemaakt op basis van het twee jaar oude 'Aanbod aan de samenleving (februari 2007).

Voorstel

- o Breid het stimuleringsinstrumentarium voor particulieren uit, bijvoorbeeld met een belastingheffing of korting (zie onze brief van 16-01-2009 voor onze ideeën daarover) en neem voorbeeld aan succesverhalen uit andere landen.
- o Maak voor energiebesparing in de particuliere woningmarkt structureel geld vrij. Bedrijven kunnen de productiecapaciteit niet uitbreiden en mensen gaan opleiden als de regeling maar twee jaar loopt, omdat voor uitbreiding investeringen gemaakt moeten worden die in twee jaar niet worden terugverdiend.
- o Verdeel de crisisgelden naar het aandeel in de markt, dat wil zeggen 40% van de gelden naar corporaties en 60% richting de particuliere markt.
- o Alleen gecertificeerde bedrijven zouden toegang tot regelingen mogen krijgen om zo de kwaliteit van isoleren te bewaken. De arbeidscapaciteit zal de komende jaren hard moeten groeien, wat risico's met zich meebrengt in de kwaliteit van de uitvoering. Een koppeling van laag (6%) of nihil-tarief van btw op arbeid aangaande gecertificeerde handelingen zou op effecten kunnen worden onderzocht.
- o Vraag het kabinet aan te geven wat de te verwachten additionele energiebesparing en werkgelegenheid zijn die met de maatregelen worden gerealiseerd. Laat groeiscenario's maken en doe onderzoek naar instrumenten met bijbehorende investeringsom en opbrengst in energiebesparing en werkgelegenheid.

Natuurlijk willen wij graag met u meedenken, bijvoorbeeld met betrekking tot de benodigde stimuleringsinstrumenten en een rol spelen in het onderzoek en in de ontwikkeling van groeiscenario's.

Namens de Stichting Spaar het Klimaat,

Dr. D.K.J. Tommel
Voorzitter

cc. Ministers van WWI, VROM, Financiën, EZ, SoZaWe

cc. Vaste commissies van WWI, VROM, Financiën, EZ, SoZaWe

cc. Platform energiebesparing in de Gebouwde Omgeving, Platform Bewoners en Duurzaam Bouwen

cc. Ondertekenaars van de convenanten in de gebouwde omgeving

cc. Stichting Meer met Minder

BIJLAGE 1

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer
Postbus 20018
2500 EA 's Gravenhage

Betreft: Voortgangsrapportage Schoon en Zuinig deelprogramma Gebouwde Omgeving

Datum: Utrecht, 16 januari 2009

Geachte Voorzitter,

Op de website van het ministerie van VROM trof ik de - aan u gerichte - voortgangsrapportage Schoon en Zuinig, deelprogramma Gebouwde Omgeving van de minister van WWI, mede namens de minister van VROM, met zijn begeleidende brief van 14 januari jl., aan. In deze brief wil ik, als vertegenwoordiger van de Stichting Spaar het Klimaat⁴, mijn zorg en ongerustheid uiten over de voortgang van het energiebesparingsbeleid in de bestaande bouw. Ik constateer dat na veel overleg in twee jaar kabinet Bakenende IV de concrete resultaten onvoldoende zijn en de doelstelling van het kabinet niet kan worden gehaald.

De klimaatverandering, de financieel-economische ontwikkelingen en de recente berichten over dramatische terugloop van de werkgelegenheid in de bouwsector vereisen een trendbreuk door opschaling van de activiteiten om bestaande woningen te gaan isoleren. Aanvullende fiscale prikkels zijn nodig om de opschaling van nu gestarte proefprojecten te realiseren. Ik wil de leden van uw Kamer graag meegeven dat de toeleverende industrie mede in staat is om vele banen in deze energiebesparingsindustrie, bouw- en installatiesector te creëren.

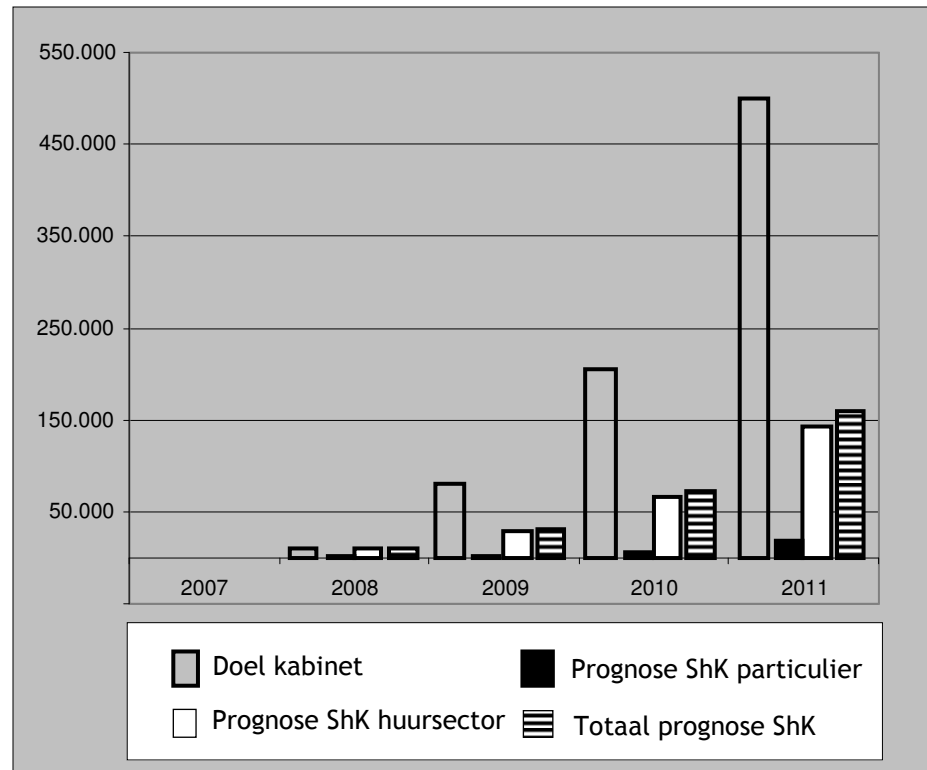
Bij de bespreking van het Tussenrapport 'Schoon en Zuinig' op 3 november 2008 bleek dat de voortgangsrapportage van het deelprogramma Gebouwde Omgeving ontbrak. Een aantal leden van uw Kamer heeft toen al verontrust gereageerd op het ontbreken van dit deelprogramma.

De voortgangsrapportage over de Gebouwde Omgeving, die weergeeft wat er is gedaan en gepland (13 acties), geven mij niet het vertrouwen dat het kabinet de eigen doelen gaat bereiken. De doelstelling van het kabinet is dat er van begin 2007 tot eind 2011 500.000 bestaande woningen 20-30% energiezuiniger zullen worden. Ik kan me niet voorstellen dat de minister van WWI zoveel mensen in 2011 kan gaan feliciteren met een zuiniger huis, als er sinds 2007 tot begin 2009 nog maar 10.000 woningen zijn aangepakt.

In het overzicht op de volgende pagina wil ik de leden van uw Kamer er op wijzen, hoe groot het 'gat' is tussen 'wens' en 'realiteit'.

---

⁴ Bij Spaar het Klimaat zijn aangesloten bedrijven uit de toeleverende industrie voor de bouwsector en een energiebedrijf.

In deze figuur staat in de eerste kolom het door de minister genoemde resultaat en de verwachtingen van WWI voor 2009, 2010 en 2011. Daarnaast staan de prognoses van de stichting Spaar het Klimaat. Ik ben hierbij uitgegaan van de realisatie cijfers van WWI over 2008, de meerjarenbegroting van dit kabinet en het huidige stimuleringsinstrumentarium. Zonder nieuwe maatregelen wordt slechts een derde van de doelstelling bereikt.

De oorzaak van de lage aantallen ligt met name bij de te lange terugverdientijd van het totaal aan energiebesparingsmaatregelen om 30% energiebesparing per woning te bereiken. Wij spreken hier niet meer over - op zich snel terug te verdienen - maatregelen als het plaatsen van tochtstrippen en het lager zetten van de thermostaat, maar over vervanging van glas en kozijnen, dak-, gevel- en vloerisolatie en dergelijke.

De terugverdientijd van een dergelijk samenhangend pakket investeringen ligt gemiddeld tussen de 10 en 15 jaar. Dit is te lang voor de eigenaar/bewoner, mede gezien het feit dat woningeigenaren gemiddeld eens per 7 jaar verhuizen.

Gezien de recente ontwikkelingen in de bouw en energie (daling van orderportefeuille respectievelijk daling van de energieprijzen) zullen de zeer kleine wijzigingen in de bestaande regelingen niet tot een trendbreuk leiden⁵. Over de opzet van een energiebesparingsfonds wordt al enkele jaren gesproken.

⁵ Bijvoorbeeld: wijziging van de bestaande Regeling Groenprojecten die onder de nodige bureaucratische last zou moeten leiden tot 1% korting op de rente van het geleende bedrag

In de brief meldt de Minister slechts dat dit nog in ontwikkeling is. Een laagrentende lening voor investeringen met 2 a 3% rente vind ik ook belangrijk.

Maar nu, gezien de ontwikkelingen in de woningmarkt, is dit niet meer voldoende om woningeigenaren over de streep te trekken om groot onderhoud te verrichten en bij te dragen aan uw doelstellingen.

In december 2006 heeft het Platform energietransitie Gebouwde Omgeving (PeGO), waarin Spaar het Klimaat vanaf het begin haar bijdrage levert, uw Kamer al aanbevelingen gedaan voor versterking van het beleid. In 2007 is, onder druk van een mogelijke introductie van een verplichte doelstelling via energiebedrijven, gekozen voor een vrijwillig instrumentarium. Deze aanpak heeft geleid tot de publiekprivate samenwerking in "Meer met Minder". Voorstellen van de energiesector, om vergelijkbaar met Duitsland via de energierekening energiebesparingsdoelstellingen te realiseren, zijn niet geaccepteerd door het kabinet vanwege het feit dat de rijksoverheid de energiebelasting mede legitimeert met milieuarargumenten.

Vervolgens heeft het kabinet het voornemen om de energiebelasting te verhogen laten vallen. Waarom? Energieprijzen gingen omhoog en dat leek het kabinet wellicht voldoende stimulans voor energiebesparing. Inmiddels betalen huishoudens miljarden euro's per jaar aan energiebelasting en btw, terwijl woningisolatie via vergroening van de belastingen niet van de grond komt.

Zonder een serieuze trendbreuk kan Spaar het Klimaat de minister van WWI voorspellen dat hij in geen enkel scenario de 45 PJ⁶ gaat besparen bij de doelgroep eigenaar/bewoner. Leden van uw Kamer die het dossier van nabij hebben gevolgd, kunnen constateren dat in geen enkel convenant de eigenaar/bewoner (inclusief VvE's en particulier verhuurders) is betrokken of van een effectieve algemene maatregel op dit gebied is voorzien.

De introductie van het energielabel, zeer belangrijk voor de bestaande bouw, is bijzonder ongelukkig gebleken. Dit verdient, ook na de recente wijziging, nog serieuze aandacht⁷. Want het energielabel is in theorie een goed hulpmiddel voor energiebesparing, maar dan in een directe koppeling met investeringskorting. Het energielabel voor personenauto's werkt goed met een bonus/malus regeling. Steeds meer autorijders kiezen voor een A en B label. En waarom? Omdat ze een fikse korting op hun aankoopbelasting (BPM) krijgen.

Spaar het Klimaat is groot voorstander van het toepassen van een vergelijkbare bonus/malus regeling bij de aankoop/verkoop van een woning. Een korting achteraf op de overdrachtsbelasting (OVb) voor kopers, die hun woning naar hun smaak verbouwen. Die korting is bedoeld voor volgende generaties bewoners en een lagere energierekening, niet voor verbetering van de nieuwe keuken of badkamer. De differentiatie van de OVb op basis van het energielabel zou budget neutraal ingevoerd kunnen worden.

Een op dit moment verstandiger maatregel is om een voorstel aan te nemen om (een deel van de) isolatiewerkzaamheden in 2010 door iedere woningeigenaar af te trekken van het belastbare inkomen. Spaar het Klimaat stelt voor om een verbetering van de energie-index, gebaseerd op de factuur van de aannemer met vermelding van de 'labelsprong' (voor en na de verbouwing) te laten waarden via het belastingformulier. Zowel het reële als een standaard bedrag zou kunnen worden opgenomen in zo'n regeling. Door belastingkorting dalen de inkomsten voor het kabinet op de post 'inkomstenbelasting'.

---

⁶ In de aangepaste woninglabel wordt ook uitgegaan van Joule als energiebesparings-eenheid. CO₂ wordt als indicator niet gebruikt.

⁷ Taxateurs, EPA-adviseurs, Notarissen en een voormalig medewerker van de Europese Commissie geven hierover een waarschuwingssignaal af in een artikel in het NRC Handelsblad van 15 januari, pagina 6.

Om deze daling van de inkomstenbelasting te compenseren, kan het kabinet overwegen om deze maatregel te combineren met een verhoging van de accijns op energie. Gezien de dalende energieprijzen voor gas en elektriciteit halverwege 2009 voor kleinverbruikers kan namelijk verwacht worden dat de prikkel om te besparen gaat afnemen. Ons voorstel is dat uw Kamer dit opneemt in het Belastingplan 2010. Deze fiscale vergroening, die al eerder is onderzocht door adviesbureaus in opdracht van het ministerie van WWI, wordt door economen van Financiën en daarbuiten als "zeer effectief" genoemd. Deze maatregel werkt generiek en met minimale administratieve lastendruk.

Ik heb begrip voor de situatie waarin de minister zich bevindt, en waardering voor het enthousiasme en de energie die in de brief en uit sommige acties doorklinken. Ik concludeer echter dat, om de eigen doelstelling te halen, de voorgestelde acties tot onvoldoende resultaat gaan leiden. Daarnaast betwijfelt Spaar het Klimaat of Nederland hiermee haar geloofwaardigheid kan terugwinnen in het kader van bestaande internationale afspraken (Kyoto-verdrag, EPBD-regelgeving). Als Nederland de voorgestelde doelstellingen in Europees verband ten behoeve van een nieuw internationaal verdrag in Kopenhagen wil realiseren, dalende werkgelegenheid wil tegengaan en de inkomenspositie van huishoudens met een woning wil verzekeren is een trendbreuk in het huidige stelsel van financiële prikkels nodig. Om stappen te kunnen maken is een differentiatie van de overdrachtsbelasting en/of een belastingheffing/korting (investeringsprikkel) nu van urgenter belang dan ooit.

Namens de Stichting Spaar het Klimaat,

Dr. D.K.J. Tommel
Voorzitter

*cc. Ministers van WWI, VROM, Financiën, EZ, SoZaWe
cc. Platform energiebesparing in de Gebouwde Omgeving, Platform Bewoners en Duurzaam Bouwen
cc. Ondertekenaars van de convenanten in de gebouwde omgeving
cc. Stichting Meer met Minder*